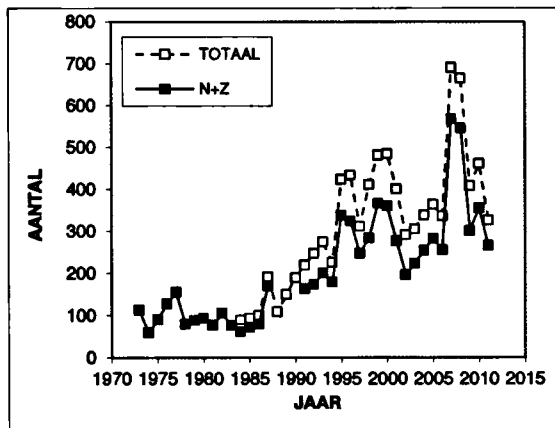

Het voorkomen van de buizerd in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

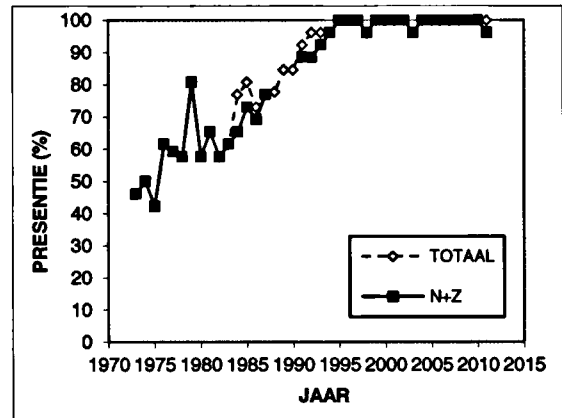
Na het vorige verhaal dat over de torenvalk ging, ligt het voor de hand om ook eens aandacht te schenken aan die andere muizenjager, de buizerd. Als we naar de aantallen per jaar kijken, zien we net als bij de torenvalk grote variaties, maar hier is vanaf 1985 in plaats van een afname sprake van een duidelijke toename. De variaties zijn uiteraard weer het gevolg van schommelingen van de muizenpopulatie. Ze zijn bij de buizerd minder uitgesproken dan bij de torenvalk.

Figuur 1. Totaal aantal getelde buizerds per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

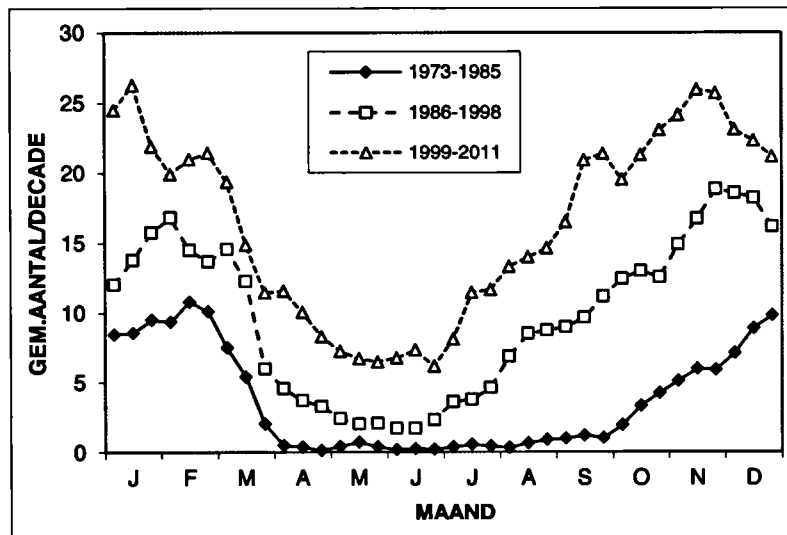
Ook de presentie (figuur 2) is een duidelijke tegenhanger van die van de torenvalk. In het begin van de tellingen zag men maar tijdens de helft van de tellingen buizerds. Het percentage

nam echter snel toe en vanaf 1995 kunnen we zeggen dat bij vrijwel elke telling wel minstens één buizerd is waargenomen.

Figuur 2. Presentie van de buizerd. De getrokken lijn geeft de presentie zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale presentie.

De verdeling over het jaar, in figuur 3, geeft aan dat in het begin van de tellingen er alleen van oktober tot en met maart buizerds in de westelijke Eempolders aanwezig waren. In het begin waren er in de andere maanden vaak helemaal geen buizerds aanwezig, in latere jaren waren ze zo nu en dan aanwezig, maar zelden meer dan één of twee. Pas vanaf rond 1990 zijn er ook gedurende het zomerhalfjaar bijna altijd buizerds aanwezig, al blijven de aantallen veel kleiner dan in de winter.

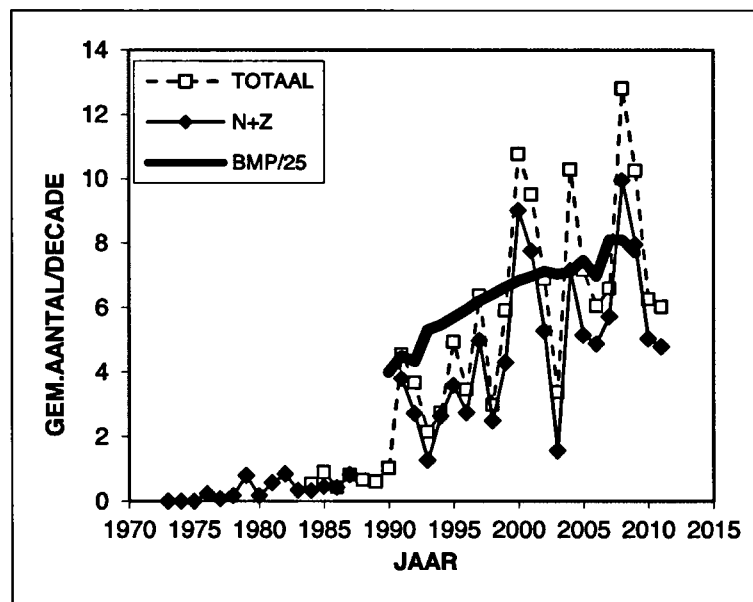
Figuur 3. Gemiddeld aantal buizerds per decade voor drie periodes van dertien jaar.

In Nederland vindt de najaarstrek van Noord-Duitse en Scandinavische buizerds vooral plaats in oktober/november en de voorjaarsstrek vooral in maart. Dit zijn precies de maanden waarin voor 1990 de buizerds in de polders toenamen en weer verdwenen. We mogen daarom aannemen dat we voor 1990 in de Eempolders vooral met wintergasten uit het buitenland te maken hadden.

In de jaren tachtig wordt de periode waarin geen buizerds aanwezig waren steeds korter en vanaf 1990 zijn er ook in de zomer bijna altijd wel buizerds aanwezig, al zijn dat er in het begin vaak maar één of twee. Ongeveer op hetzelfde moment beginnen ook de aantallen in de rest van het jaar op te lopen. Kennelijk beginnen er rond 1990 plaatselijke vogels een rol te spelen. De meeste jonge buizerds vliegen uit in juni en juli. In de loop van juni gaan daardoor de aantallen omhoog. Deze toename

is in de jaren negentig te groot om alleen door de jongen van de vogels die in mei aanwezig waren veroorzaakt te worden. Dit zou kunnen betekenen dat er ook vogels uit een wat wijdere omgeving direct na de broedtijd naar de Eempolders trekken.

De toename in oktober en november blijft ongeveer gelijk. De noordelijke vogels komen dus waarschijnlijk nog steeds in ongeveer dezelfde aantallen naar de Eempolders. Ook in de jaren voor 1990 zijn de aantallen gemiddeld constant. Dat is wel verrassend, want vanaf 1970 lopen overal in Europa de aantallen roofvogels op nadat het gebruik van DDT en dergelijke bestrijdingsmiddelen verboden is. Het lijkt niet waarschijnlijk dat het voedsel een beperking voor het aantal overwinterende buizerds was, want na 1990 lopen de aantallen in de winter wel sterk op.

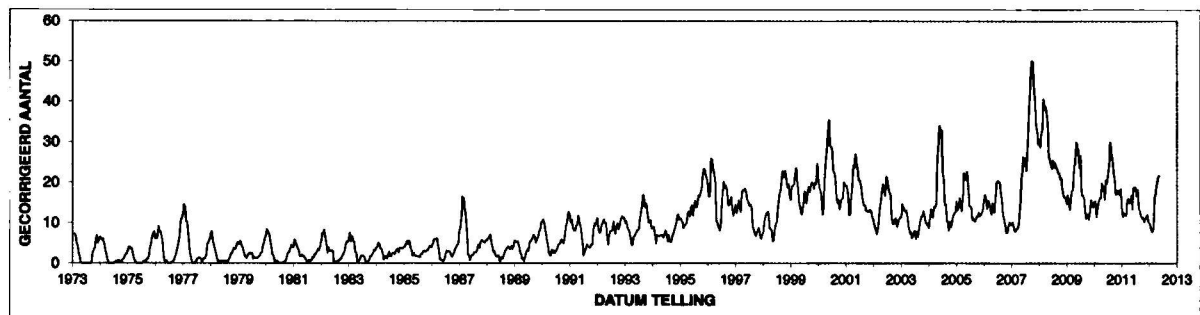

Figuur 4. Gemiddeld aantal getelde buizerds in mei t/m juni per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de stippellijn de totale aantallen en de dikke lijn de resultaten van het BMP project van SOVON.

Uit figuur 4 blijkt dat de aantallen ook in de broedtijd vanaf 1990 sterk toenemen. Ook hier is sprake van een grote schommeling, die lijkt samen te hangen met de variatie van het aantal veldmuizen. Gemiddeld nemen de aantallen tussen 1990 en 2011 met 7,9% per jaar toe. Over dezelfde periode neemt de index van het BMP project van SOVON (in de grafiek door 25 gedeeld om de goede schaal te krijgen) met 3,6%

per jaar toe. De stijging in de Eempolders is dus veel sterker dan in heel Nederland. De omgeving van de Eempolders was tot voor kort kennelijk nog geen ideaal broedgebied, waardoor er waarschijnlijk pas buizerds zijn gaan broeden toen de optimale gebieden vol raakten. Toen het gebied eenmaal bezet werd, gebeurde dat relatief snel.

Opvallend (en ook wel verbazingwekkend) bij de BMP-cijfers is dat de muizenjaren er geen enkele invloed op schijnen te hebben. In de Eempolders zien we een groot effect van muizenjaren in de broedtijd. Dit roept de vraag op of wij in de Eempolders in die tijd wel met broedvogels te maken hebben. Het is bekend dat er naast de broedende buizerds ook nogal wat niet broedende vogels zijn. Mogelijk zijn het juist vooral deze niet-broeders die in de broedtijd in de polder gezien worden.

Figuur 5. Voor seizoen gecorrigeerde aantallen van de buizerd per telling. Voortschrijdend gemiddelde over vijf tellingen.

Bestudering van het effect van muizenjaren geeft nog meer interessante informatie. Figuur 5 geeft de aantallen getelde buizerds, gecorrigeerd voor het seizoen. Als we deze grafiek vergelijken met de overeenkomstige grafiek van de torenvalk, zoals te zien in de vorige Korhaan, dan vallen er verschillen op. Bij de torenvalk zien we pieken in 1974, 1977, 1980 en 1989/1990. Van deze pieken is bij de buizerd die van 1977 goed te zien, en alleen met een beetje goede wil die van 1990. Er is daarentegen een duidelijke extra piek in 1987. Dit geeft weer aan dat wij voor 1990 alleen

met buizerds uit andere streken te maken hadden, met kennelijk voor een deel andere piekjaren. Omdat het aantal buizerds dat naar Nederland komt bepaald wordt door de aantallen in het brongebied en muizenjaren in een groot deel van Nederland tegelijk optreden, zodat er op veel plaatsen veel te eten is, heeft het aantal muizen in de Eempolders geen invloed op het aantal trekkers dat hierheen komt. Vanaf 1993 zijn de piekjaren bij de buizerd goed te zien. Dan speelt de lokale populatie kennelijk wel een belangrijke rol.

Referenties

- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
- Bijlsma, R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem
- Linnartz, L, 2002, Buizerd *Buteo buteo* p.102 in LWVT/SOVON 2002. Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co., Haarlem
- Mooij, J. 2008, Muizenjaren in de Eempolders. De Korhaan 42 (2), 63-66.
- Mooij, J., 2012.. Het voorkomen van de torenvalk in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46 (1):63-66.